

TUZLUKÇU NİNNİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

An Investigation on The Lullabies of Tuzlukçu

Ali YİĞİT

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

yigitalii@outlook.com.tr

<https://orcid.org/0000-0001-6633-7253>

Prof. Dr. Akif ARSLAN

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

aarslan@agri.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-5475-767X>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 6/2 Ekim/October 2020 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	13.08.2020
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	29.10.2020
Sayfa- <i>Pages</i> : 541-553	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.780032

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

✓ iThenticate

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute
AİCUSBED 6/2, 2020, 541-553

TUZLUKÇU NİNNİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN INVESTIGATION ON THE LULLABISES OF TUZLUKÇU

Ali Yiğit

Prof. Dr. Akif ARSLAN

Öz

En yaygın tanımıyla ninniler; çocuğu uyutmak amacıyla, özel bir ezgiyle söylenen türkülerdir. İşlevleri, özellikleri ve icrası bakımından birçok disiplinin inceleme alanına girmekte ve kaynaklık etmektedir. Çalışmanın amacı Tuzlukçu ilçesinde toplumun hafızasında yaşayan ninnileri yazıya geçirmek, incelemesini yaparak Türk edebiyatına ve Türklük bilimine kaynak oluşturmaktır. Çalışmada literatür taramasından yararlanılmış, ilçenin beş mahallesindeki canlı kaynaklardan görüşme yöntemiyle ürünler ve bilgiler toplanmış, toplanan ürünlerin incelemesi yapılmıştır. Ayrıca, imkân bulunan yerlerde icra ortamı ve icra yöntemine dair bilgiler toplamak için gözlem yapılmıştır. Çalışma sırasında 13 canlı kaynaktan 35 ürün derlenmiştir. Derlenen ninnilerin biçim ve icra özellikleri ortaya konmaya çalışılmış ve konu bazlı tasnifi yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: ninni, derleme, halk edebiyatı, Tuzlukçu

Abstract

Lullabies with the most common definition; are folk songs sung with a special melody to put the child to sleep. In terms of its functions, features, and execution, it is included in the scrutiny of many disciplines and is a resource. The aim of the study is to write down the lullabies living in the memory of the society in Tuzlukçu district, and to create a resource for Turkish literature and Turkish science by analyzing them. In the study, literature review was used, products and information were gathered from live sources in five neighborhoods of the district by interview method, the collected products were examined, and observations were made in places where it was possible to collect information about the environment and the method of execution. Thirty-five products from thirteen living sources were collected during the study. The form and performance characteristics of these collected lullabies were tried to be revealed and classification based on subject was realized.

Key Words: lullaby, compilation, folk literature, Tuzlukçu

Giriş

Bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte tanıştığı ilk edebi ürünler ninnilerdir. Ninniler; çocuğu uyutmak, sakinleştirmek veya oyalayabilmek gibi amaçlarla genellikle anne veya başka bir aile büyüğü kadının ezgili şekilde söylediği ve oluşturulduğu toplumun kültürünü yansıtan manzum

eserlerdir (Artun, 2009; Akyol, 2014; Uğurlu, 2014). Kökenine baktığımızda, ninni kavramı Anadolu Türkçesinde “nennen yapmak” fiilinden türemiştir (Karakaya 2014). Divânu Lugâti’t-Türk’te “balu balu” şeklinde karşımıza çıkan ninnilerin tarifi şu şekilde yapılmıştır: “*Kadının, beşikte çocuğunu uyutmak için kullandığı bir ünlem.*” (Ercilasun ve Akkoyunlu 2018: 547). Bu sebeple ninniler, Türk toplumunun köklü geçmişe sahip kültür miraslarından biridir.

Ninniler, nadir olarak yazanı belli olsa da anonim halk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirilir. Aça (2013: 247), Dilçin (2013: 290) ve Kaya (2013: 802-803) gibi araştırmacılar tarafından ninniler, türkülerin konularına göre sınıflandırılmasında alt başlık olarak ele alınmıştır. Türkülere gerek biçim gerekse konu ve ezgi bakımından belirgin bir sınır çizilememesi, türkünün bir nazım şekli veya tür adı olamamasından kaynaklanır ve bu nedenle türkü kavramı “Türlere özgü ezgiler” olarak tanımlanır (Oğuz 2001: 16). Yakıcı (2007: 48) ise türkülerin nazım şekli olmadığını fakat mâni, türkü, gazel gibi nazım şekillerinde türküler olduğunu belirtir ve buna dayanarak türkünün bir nazım türü olduğunu söyler. Her iki görüşe göre de türkü, bir nazım şekli değildir. Bunun doğal sonucu olarak en belirgin ayrımı içerik ve işlevi olan ninniler de birer türkü olarak kabul edilebilir. Bu durumda diğer türlere özgü ürünlerin de kimi zaman ninni olarak işlev kazanabileceği söylenebilir. Nitekim Umay Günay’ın (1982: 918; akt. Uğurlu 2012) Amil Çelebioğlu’nun eserini tanıtırken “ninni yerine geçen türler” maddesine yer vermesi bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Ninniler, Coşkun (2013) tarafından işlevsel halkbilimi bağlamında ele alınmış ve anne-çocuk arasında iletişim aracı, kadın-toplum ilişkisini yansıtan bir araç, kültürel değerleri aktarmada bir araç olarak kullanılmıştır. Bu durumda ninnilerin bir başka özelliği ise tasnifinde izlenen yolun diğer birçok manzum eserin aksine biçim özelliklerine dayalı değil konu üzerine dayalı olmasıdır. Çünkü işleviyle ön plana çıkan bir ürünün yapısal özelliklerinden ziyade ne anlatmak istediği ürünün değerini yansıtmada daha büyük bir öneme sahiptir.

Ninniler genel olarak konularına göre sınıflandırılmıştır. Amil Çelebioğlu, ninnileri, konularına göre dokuz başlık altında toplamıştır (Çelebioğlu, 1982). Doğan Kaya ise bu sınıflandırmayı on dokuz başlığa genişletmiştir. Ayrıca sınıflandırmasında temel aldığı değişkenleri çeşitlendirerek yapılarına göre, konularına göre, söyleyen kişiye göre, söylenme zamanı ve ortamına göre incelemiştir (Kaya, 2014). Oldukça kapsamlı bir çalışma yapan Necati Demir ve Fikriye Demir ise ninnileri konularına göre yirmi dört başlık altında toplamıştır (Demir ve Demir, 2014). Yine bir başka detaylı sınıflandırma çalışmasını Emine Uğurlu ninniler üzerine hazırladığı doktora tezinde kırk bir konu başlığı ile hazırlamıştır (Uğurlu, 2012). Konu sınırlaması olmamasının doğal sonucu olarak daha çok veriye ulaşıldığı sürece bu başlıkların daha da artırılması mümkün olacaktır.

Bu çalışmanın amacı; halk bilimi çalışmaları açısından bakir kalmış Tuzlukçu yöresinde ninni söyleyen son nesli kaybetmeden bu kültür öğelerinin tespiti ve korunmasını sağlamak ve yazıya geçirmektir. Geçmiş Kanuni devrine dayanan Tuzlukçu, on beş haneli bir oba olarak kurulmuştur (Tuzlukçu Kaymakamlığı İnternet Sitesi, 12.10.2020). Bugün ise varlığını Konya iline bağlı bir ilçe olarak sürdürmektedir. Literatürde bu ilçede yapılmış herhangi bir halk edebiyatı ürünleri üzerine çalışmaya rastlanmamıştır. Buna dayanarak özgün veri elde etmenin daha olası olacağı düşünülmüştür. Bu nedenle bu çalışma Tuzlukçu ilçesi halk edebiyatı ürünleri üzerine yapılmış ilk çalışmadır. Araştırmada derlenen ninnilerin biçim özelliklerinin, icra yönteminin ve ortamının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma Konya ili, Tuzlukçu ilçesinin; Aşağı Mahalle, Yukarı Mahalle, Orta Mahalle, Pazar Mahallesi ve Koraşı Mahallesi olmak üzere beş mahallesini kapsamaktadır. Adı geçen beş mahalleden toplamda on üç kaynak kişi ile görüşülmüştür.

Araştırmada öncelikle doküman taraması yapılarak ninnilerin genel özellikleri, farklı bağlamlarda incelemeleri ve tasnifi konusunda izlenecek yol belirlenmiş, daha sonra önceden hazırlanmış sorularla sahaya inilerek canlı kaynaklar tespit edilmiş ve bu kaynaklarla 10.10.2019-04.11.2019 tarihleri arasında bire bir görüşülmüştür. Görüşme, veri akışını engellemek adına olabildiğince sohbet havasında ve kaynak kişi üzerinde baskı oluşturmayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler kaynak kişilerin rızası ile kaydedilmiştir. Kaynak kişilerin bir bölümünden ninniler yazılı olarak da talep edilmiş ve ezgili söyleyişle metin arasındaki farklar incelenmiştir. Bununla birlikte kayıt altına alınan ürünlerin tamamı yazıya geçirilerek incelemelerde bulunulmuştur. Ortam ve materyal incelemesi içinse gözlem yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular

Tuzlukçu Ninnilerinin Biçim Özellikleri

Bu bölümde derlenen ürünler ölçü, uyak şeması, nazım birimi ve hane sayısı bakımından incelenmiş ve elde edilen bulgular tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 1: Ölçü Bakımından Tuzlukçu Ninnileri

Ölçü	f	%
Sekizli hece ölçüsü	24	68,57
Ölçü bakımından kusurlu	7	20
Serbest ölçü	2	5,71
Onlu hece ölçüsü	1	2,86
Yedili hece ölçüsü	1	2,86
Toplam	35	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere incelenen ninnilerin büyük çoğunluğu sekizli hece ölçüsüyle oluşmuştur.

Tablo 2: Uyak Şeması Bakımından Tuzlukçu Ninnileri

Uyak şeması	f	%
Düz uyak	32	94,43
Çapraz uyak	2	5,71
Sarmal uyak	1	2,86
Toplam	35	100

İncelediğimiz ninnilerin uyak şemasının tamamına yakınının düz uyaktan oluştuğu Tablo 2’de görülmektedir.

İncelenen ninnilerde genellikle ilk iki dize ve son iki dize kendi içinde bütünlük oluşturulmuştur. Fakat son dize anlamlı bir yargı belirtmeyip “ninni kuzum ninni” gibi ifadelerden oluşuyorsa ilk üç dizenin kendi içinde anlamlı bütünlük sağladığı da görülmektedir:

Nenni nenni nestenesi,
Ay Bursa'nın kestenesi,
Okka çeker beş tenesi
Nenni de kuzuma nenni.

Tablo 3: Nazım Birimi Bakımından Tuzlukçu Ninnileri

Nazım birimi	f	%
Dörtlük	29	82,86
Üçlük	5	14,28
Altılık	1	2,86
Toplam	35	100

Tablo-3’te görüldüğü üzere incelenen ninnilerin büyük çoğunluğunun nazım birimi dörtlüklerdir. Üçlükler ise normalde dört dizeden oluşup

dördüncü dizesi “nenni kuzum nenni” gibi kalıp ifadelerden oluşan birimlerdir.

Tablo 4: Hane Sayısı Bakımından Tuzlukçu Ninnileri

Hane sayısı	f	%
Tek haneli	32	91,43
İki haneli	3	8,57
Toplam	35	100

Tablo-4’te görüldüğü üzere incelenen ninnilerin tamamına yakını tek haneli yapılar oluşturmaktadır.

Tuzlukçu Ninnilerinin İcra Yöntemi

Bu bölümde, ninninin yazılı metni ile icra sırasında ortaya çıkan farklılıklar ve icra eden kişiye bağlı farklılıklar incelenmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Farklı kişilerden derlenen aynı ninni, farklı ninnilerle bir araya getirilmiş ve farklı sıralama içinde yer almıştır. Ninni söyleme, ağırlıklı olarak tek haneli ninnilerin seçilerek tesadüfi sıralanmasıyla gerçekleşir. Birden fazla haneli yapılar ise bütünlüğünü koruyarak bu tesadüfi sıralamanın içinde yer alabilir.

İcra sırasında haneler arasında “*ee, ee!*”, “*e kuzuma e!*”, “*ay, ay!*” gibi ünlemlere veya sesleniş ifadelerine yer verilir:

Nenni nenni neneyikli,
Gül bahçesi güneyikli,
Yanı çifte halayıklı,
Halayıklı oğlum nenni.
E kuzuma e!
İstanbul'un yolu iki,
Gözlerime girmez uyku,
Acep baban yolda mı ki?
Nenni yavrum, sana nenni!

Ninni söylenirken kullanılan ezgi, ninniye göre farklılık göstermemektedir. Ninni söyleyen kişi, büyüklerinden öğrendiği veya zamanla kendi oluşturduğu ezgiyle söylemektedir. Örneğin aynı kişi bildiği tüm ninnileri aynı ezgiyle söylemekle beraber iki farklı kaynaktan dinlenen aynı ninni farklı ezgiyle söylenmektedir. Dolayısıyla ezgi ayrı ayrı ninnilere özgü değil icracısına özgüdür.

Ninniyi ezgili söylerken genellikle ilk dizinin ilk durağında ya da hem ilk hem üçüncü dizelerin ilk duraklarına “kuzum” ifadesi eklenir:

Aş dediler *kuzum* aştım dağı,
İç dediler içtim ağı,
Çekemedim *kuzum* bu gurbetliği,

Nenni kuzum sana nenni!

Duraklara “kuzum” ifadesi, başka bir türe ait sayılabilecek ürünlerin ninni olarak icrasında da kullanılmaktadır:

Vardım *kuzum* kuyunun başına,
Başımı koydum taşına,
Gelen geçen de okusun,
Neler de geldi başıma!

Tuzlukçu Ninnilerinin İcra Ortamı

Bu bölümde kaynak kişilerin ifadelerine ve -imkân bulunan yerlerde gözlemlere dayandırılarak ninnilerin icra edildiği ortam incelenmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Ninniler genellikle bebeği salıncakta sallarken uyutmak için söylenmiştir (KK1, KK2, KK4, KK11). Tavan salıncağının geçmişte Tuzlukçu’da oldukça yaygın kullanılan bir çocuk uyutma aracı olduğunu kaynak kişi şu şekilde aktarmaktadır:

“Beşik âdet değil idi. Beşiği ya demirci yapacak ya marangoz. Salıngacı (salıncak) icik (azıcık) ip, iki değnek, bi de bezle kendimiz yapardık. Benim bildiğim, aklımın erdiği, salıngaç var bi. Anca zengin olanlarda beşik var mı bilmem?” (KK11).

İlçedeki eski evlerde genellikle kerpiç kullanılmış olup tavanı da kara örtü diye tabir edilen toprak yığılı çatıyı tutan ve evin içinden açık bir şekilde geçen ağaçlardan oluşmaktadır. Bu ağaçlara sarılı veya çiviyle asılı iki kat halatın arasına bir bebek yastığı ve minderi sığacak kadar aralı bırakılarak çarşafı dolanmasıyla, yerden bir veya bir buçuk metre kadar yüksekte, salıncak yapılmaktadır. Bebek salıncağa kundaklı bir şekilde yatırılır. Salıncağın halatlarından birinin köşesine ip bağlanır ve bebeği uyutacak olan kişi oturduğu yerden bu ipi çekerek bir yandan salıncağı sallarken bir yandan da ninni söyler (KK9, KK11, KK13). İlçedeki ilk betonarme yapılarda salıncak kurmak için tavanda iki demir askı, salıncak kurmak için inşaat sırasında yapılırsa da günümüzdeki modern yapılarda bu alışkanlık terk edilmiş ve salıncaklar yerini büyük ölçüde modern beşiklere bırakmıştır (KK12). Bu salıncakların nadiren kendine yer bulabildiği mekânlar ise bugüne gelmiş eski yapılardır (KK2).

Bu değişimden ninni söyleme geleneğinde de kendini göstermiş ve ninniler sosyal medya platformları aracılığıyla da çocuğa dinletilmeye başlanmıştır (KK2).

Tuzlukçu Ninnilerinin Konularına Göre Sınıflandırılması

Ninniler sınıflandırılırken literatürde genel kabul görmüş olan konu sınıflandırması yapılmıştır. Bundan önceki sınıflandırma yapılmış çalışmalardan (Çelebioğlu, 1982; Kaya, 2014; Demir ve Demir, 2014; Uğurlu, 2012) yola çıkarak sekiz konu başlığı belirlenmiş ve ninniler bu başlıklar altında toplanmıştır.

Konusu Övgü-Sevgi Olanlar

Derlenen ninniler arasında konusu övgü veya sevgi olan sekiz ninni tespit edilmiştir.

Gül ağacını budamışlar
Gülü göya koksun deyi
Nar ağacını budamışlar
Narı büyük olsun deyi
Allah da seni bize vermiş
Dünya eğlencesi olsun deyi (KK10).

Dağda gezer, bağda gezer
Ailesine güller cizer
Benim kuzum nerde gezer
Nerde gezen kuzum nenni (KK7).

Eserik indi yelleri
Iğranır hurma dalları
Yazı yazar ak elleri
Kuran okur kuş dilleri (KK6).

Uyu uyan kaldırayım
Sana neler aldırayım
Koynuna gül doldurayım
Gül dolduğum kuzum nenni (KK5).

Nerden gelin oynamadan
Dar sokağı boylamadan
Allah seni bana vermiş
Arayıp da soylamadan
Nenni kuzum nenni derim
Uyu kuzum büyü derim
Evler senin damlar senin
İçi dolu mallar senin
Oturmuş da nakış işler
Mendilini pullar senin.
Nenni kuzum nenni derim
Uyu kuzum büyü derim (KK9).

Nenni desem adın dilden
Kurusun gömleğin yelden
Ben de seni sakınırım

Esen yelden kötü dilden (KK6)

Nenni nenni nenevikli
Gül bahçesi güneyikli
Yanı çifte halayıklı
Halayıklı oğlum nenni (KK9).

Karşı dağın eteği
Eteđi bülbül yatađı
Derdimin dert ortađı
Dert ortađım kuzum nenni (KK8).

Konusu Özlem-Ayrılık Olanlar

Derlenen ninnilerden beş tanesinin konusunun özlem-ayrılık olduğu tespit edilmiştir.

Kara koyun kuzulamış
Tırnacığı sızılamış
Gurbetteki senin baban
Sılasımı arzulamış (KK3)

İstanbul'un yolu iki
Gözlerime girmez uyku
Acep baban yolda mı ki
Nenni yavrum sana nenni (KK9).

Aş dediler aştım dağı
İç dediler içtim ağı
Çekemedim bu gurbetliği
Nenni kuzum sana nenni (KK10).

Kara koyun kuzulamış
Tırnacığı sızılamış
Gurbetteki amcası da
Yeđenini özlemiş (KK10).

Kara koyun kuzulamış
Kuzusunu arzulamış
Askere giden yavrular
Sılasımı arzulamış
Kara koyun meler gelir
Dağı taşı deler gelir
Askere giden yavrular

Sılasına döner gelir (KK13).

Konusu Yakınma-Şikâyet Olanlar

Derlenen ninnilerin üç tanesinin konusunun yakınma-şikâyet olduğu tespit edilmiştir.

Nenni desem nenni bilmez

Yatıp uykusunu üyemez

Bebek küçük haldan bilmez

Nenni kuzum sana nenni (KK6).

İstanbul'un kuyuları

Çayır çimen kıyıları

Ne hayırsız emmeleri

Gelmez oldu dayıları (KK9).

Vardım kuyunun başına

Başımı koydum taşına

Gelen geçen de okusun

Neler de geldi başıma (KK1).

Konusu Sitem Olanlar

Derlenen ninnilerin beş tanesinin konusunun sitem olduğu tespit edilmiştir.

Ak koyunun kuzusuna

Muskalar yazdırayım pazısına

Ak alınının kara yazısına,

O da Allah'ın emri mi kuzum (KK4).

Ev yapalım, dam yapalım

Çıkalım nardan bakalım

Baban gelmiş diyene de

Sırmalı yağlık takalım (KK3).

Aş dediler aşım dağı

İç dediler içtim ağı

Boynum eğri benzim sarı

Ben çekemem ahı zarı (KK7).

Benim kuzum aş istemiş

Aşına kaşık istemiş

Salıncaçları beğenmemiş

Konya'dan beşik istemiş (KK10).

Nennileyim seni dilden

Göğneyin kurusun yelden

Sakınırım seni dilden
Sakındığım kuzum nenni
Nennilesem nenni bilmez
Yatsa uykusunu almaz
Benim oğlum haldan bilmez
Haldan bilmez kuzum nenni (KK1).

Konusu Dilek-Temenni Olanlar

Derlenen ninnilerin dokuz tanesinin konusunun dilek-temenni olduğu tespit edilmiştir.

Nennilerim senin olsun
Uykum gözlerine dolsun
Benim uykum senin olsun
Mevla'm sağlık, sıhhat versin (KK13).

Nenni nenni nenni derim
Ak evlerin gülü derin
İller kazansın da kızım
Sen ye derim (KK9).

Nenni nenni nennisine
Nenni çeker kendisine
Ben de kızımı verecem
Konyalı birisine (KK9).

Atlar gelir et içinde
Nalları parlar kışında
Ben ođlumu asker itcem
Yedi bin asker içinde (KK11).

Evine varayım güzün
Evinde bulayım üzüm
Uyku dolsun iki gözün
Uykular tutmayan kuzum
Nenni kuzum nenni derim
Körpe kuzum uyu derim (KK9).

Ay İstanbul ay Bursa
Yürüyen gemiler dursa
Babandan bir mektup gelse
Sen okusan, ben dinlesem (KK12).

Nenni nenni nelediğim
Al kundaklar doladığım
Uzun ömür dilediğim

Nenni kuzum nenni (KK7).

Samanlık dolu saman
Yedi yılı sayaman
Eller düğün yapıyor
Kuzum düğünün ne zaman (KK7).

Nenni derim kuzum ne seslenir
Kafeste bülbül beslenir
Benim yavrum büyüdüğüce uslanır
Sen büyü de kuzum konuşalım
/Emrik kuzum sana nenni (KK10).

İstanbul'un kuyuları
Çayır çimen kıyıları
Ben kızımı gelin idiyom
Siz de gelin dayıları (KK10).

Konusu Öğüt Olan Ninniler

Derlenen ninniler arasında konusu öğüt olan iki ninni bulunmaktadır.

Arap atlar eşkin olur
Çaylar akar coşkun olur
Yerine düşmeyen gelin
Ölmez kuzum dertli olur (KK4).

Arap atlar eşkin olur
Çaylar akar coşkun olur
Yerine düşmeyen gelin
Ölmez ama şaşkın olur (KK10).

Konusu Beddua Olanlar

Derlenen ninniler arasında konusu beddua olan bir ninni bulunmaktadır.

Uzun kavak uzamasın
Yaprağını bezemesin
Seni kötü gören gözler
Kör olsun da göremesin (KK2).

Konusu Olmayan Ninniler

Derlenen ninniler arasında konusu olmayan bir ninni bulunmaktadır.

Nenni nenni nestenesi
Ay Bursa'nın kestenesi
Okka çeker beş tenesi
Nenni de kuzuma nenni (KK7).

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma ile on üç canlı kaynaktan otuz beş ürün derlenmiştir. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak Tuzlukçu ilçesinden derlenmiş ninnilerin ağırlıklı olarak 8’li hece ölçüsüne sahip olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde ninnilerin ölçüsünün 8’li ve 7’li hece ölçüsü olduğu bilgisi yer almaktadır (Uğurlu, 2012; Solmaz ve Korkusuz, 2019). Fakat bu çalışma ile incelediğimiz ninnilerin ölçü bakımından çoğunluğunun 8’li hece ölçüsü olması yanında 7’li hece ölçüsü ise en düşük orana sahip ölçü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Derlenen ninnilerin ağırlıklı olarak tek dörtlükten ve -mâni tipi olmak üzere- düz uyaktan oluştuğu görülmüştür. Şimşek (1989) ile Solmaz ve Korkusuz (2019) tarafından farklı yörelerde yapılmış derleme çalışmalarında da ninnilerin benzer özellik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Derlenen ninnilerin icrası sırasında söyleyen kişinin tercihine bağlı olarak dizelerdeki ilk duraklarda kuzum, yavrum, kızım vb. ifadeler ekleyebildiği tespit edilmiştir. Derlenen ninnilerin çocuğu uyutma sırasında icracı tarafından tesadüfi olarak sıralandığı, bu sıralama sırasında haneler arasında “ee ee!”, “e kuzuma e!”, “ay ay!” gibi ünlemlerin eklendiği görülmüştür.

Derlenen ninniler konularına göre sekiz başlık altında sınıflandırılmıştır. Konusu dilek-temenni olan 9, övgü-sevgi olan 8, özlem-ayrılık olan 5, sitem olan 5, yakınma-şikâyet olan 3, öğüt olan 2, beddua olan 1 ve konusu olmayan 1 ninni tespit edilmiştir.

Ninni söyleme geleneği eskisi kadar güçlü şekilde devam etmemekte hem üretimi hem icrası azalmaktadır (Solmaz ve Korkusuz, 2019). Bu durum zamanla ninni gibi sözlü kültür öğelerinin toplum hafızasındaki yerini kaybetmesine neden olacaktır. Bu sebeple, bu çalışma gibi ssözlü kültür ürünlerinin kayda geçirildiği ve incelendiği çalışmaların hem Türklük bilimine hem halk edebiyatı çalışmalarına kaynaklık etmesi beklenmektedir. Konya ili halk edebiyatı ürünlerinin derlenmesi amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da Tuzlukçu ilçesi ve mahalleleri bu çalışmalara, görüldüğü kadarıyla, konu olamamış dolayısıyla sözlü edebiyat ürünlerinin kalıcılığını sağlayamamıştır. Bu çalışmanın ninni türü özelinde yapılacak çalışmaları destekleyeceği gibi Tuzlukçu ve yöresinin halk bilimi çalışmalarına açılmasında fikir oluşturacağı ve araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aça, M. (2013). “Halk Şiirinde Tür ve Şekil”. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı. (Ed. M. Öcal Oğuz) Ankara: Grafiker Yayınları, s. 246-251.
- Akyol, P. K. (2014). Kültürel Değişme ve Teknolojinin Etkisiyle Şekillenen Günümüz Ninnileri. Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, (69), 127-142.
- Artun, E. (2009). Ortak Türk Kültürü Ürünlerinin Çocuk Edebiyatına Katkıları , -Türk Halkları Edebiyatı II – Beynelhalk Uşaq (Çocuk) Edebiyatı Kongresi Materialler (Bildiriler) 1. Kitap, Bakü: Qafqaz Ün.Yay.

- (http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_sistem/tumview.php?id=4381 adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi: 04.06.2020)
- Coşkun, N. Ç (2013). Türk Ninnilerine İşlevsel Yaklaşım. *Turkish Studies (Elektronik)*, 8/4, 499-513.
- Çelebioğlu, Â. (1982). *Türk Ninniler Hazinesi*, İstanbul: Ülker Yayınları.
- Demir, N. ve Demir, F. (2014). *Türk Ninnileri* (3. Baskı). Ankara: Edge Akademi Yayınları.
- Dilçin, Cem (2013). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi (Tıpkıbasım)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 290.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2018). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânü Lugâti't Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin* (3. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karakaya, Z. (2014). Göstere Bilimsel İşlevler Açısından Ninniler. *Milli Folklor*, 61, 44-57.
- Kaya, D. (2014). *Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil, Makam*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Solmaz, E. ve Korkusuz, G. (2019). Alaşehir Yöresi Ninnileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Folklor Akademi*, 2(2), 294-310.
- Şimşek, E. (1989). Çukurova (Kadirli-Kozan) Ninnileri Üzerine Bazı Düşünceler. *Milli Folklor*, 1(2), 18-19.
- Tuzlukçu Kaymakamlığı, Tarihçe (<http://www.tuzlukcu.gov.tr/tarihce> adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi: 13.10.2020)
- Uğurlu, E. (2012). *Türk Dünyasında Ninni (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uğurlu, E. K (2014). Kültürel Bellek Aktarıcısı Olarak Ninni. *Milli Folklor*, 13(102), 43-52.
- Yakıcı, A. (2007). *Halk Şiirinde Türkü*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Kaynak Kişiler

Sıralama alfabetik olarak ve “(Kaynak Kişi Numarası) Soyad, Ad (Doğum Yılı), Yaşadığı Yer, Mesleği, Kendisine Aktaran” olarak sıralanmıştır.

- (KK1) AKSU, Fadimeana (1935), Aşağı Mahalle, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK2) ATAR, Birgül (1963), Orta Mahalle, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK3) DEMİR, Hacer (1968), Yukarı Mahalle, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK4) DEMİR, Satı (1952), Yukarı Mahalle, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK5) HARMANCI, Ayşe (1944), Orta Mahalle, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK6) KARA, Fadime (1943), Koraşı Mahallesi, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK7) KORKMAZ, Ümmügülsüm (1932), Orta Mahalle, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK8) KORKMAZ, Zeliha (1938), Yukarı Mahalle, Annesinden öğrenmiş.
- (KK9) KÜÇÜK, Aynur (1963), Orta Mahalle, Ev Hanımı, Kayınvalidesinden öğrenmiş.
- (KK10) KÜÇÜKÇOBAN, Cemile (1960), Pazar Mahallesi, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK11) YİĞİT, Cemile (1944), Pazar Mahallesi, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK12) YİĞİT, Sultan (1968), Aşağı Mahalle, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.
- (KK13) YİĞİT, Şükran (1954), Pazar Mahallesi, Ev Hanımı, Annesinden öğrenmiş.